

The Effect of Political Change on the Economic Development of Vietnam (1986-2020)

Mahmoud Amirazodi *Corresponding Author*, MA in International Relations, University of Guilan, Rasht, Iran. E-mail: mahmoud.amirazodi@hotmail.com

Rohollah Teimoori Member of the Political Science Faculty of Payam Noor University, Shiraz, Iran. E-mail: rtteymoori@gmail.com

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Economic
Development,
Vietnam,
Developmental State,
Global Opportunities.

ABSTRACT

Since the economic reform known as "Doi Moi" began in 1986, Vietnam has attracted significant foreign investment and achieved remarkable economic growth over the past few decades, shifting from a centrally planned economy to an open market-oriented economy. The aim of this research was to examine the economic transformations in Vietnam in relation to the political paradigm shift. Consequently, this study sought to answer the question: what is the relationship between the political paradigm shift in Vietnam and the economic performance of the government? The findings indicate that alongside positive economic transformations, political changes in Vietnam are significantly influenced by the management of the single-party government and the challenges arising from civil society. The concept of civil society paradigm is defined as being primarily driven by so-called "non-governmental organizations" and community-based organizations as key agents of political change. It is noteworthy that Vietnam has used greater integration with the international economic system, including accession to the World Trade Organization since the early 21st century and the signing of several free trade agreements, as a tool to strengthen domestic changes. The research method used was descriptive-analytical.

Cite this Article: Amirazodi, M., & Teimoori, R. (2024). The effect of political transformation on the economic development of Vietnam (1986 -2020). *International Relations Researches*, 14(1), 145-169 doi: 10.22034/irr.2024.418564.2449

© Author(s)

Publisher: Iranian International Studies Association

DOI: 10.22034/irr.2024.418564.2449

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تأثیر تحول سیاسی بر توسعه اقتصادی ویتنام (۱۹۸۶-۲۰۲۰)

محمود امیرعضدی نویسنده مسئول، دانش آموخته کارشناسی ارشد روابط بین الملل، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: mahmoud.amirazodi@hotmail.com
روح اله تیموری عضو هیات علمی علوم سیاسی دانشگاه پیام نور، شیراز، ایران. رایانامه: rtteymoori@gmail.com

در باره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	از زمان تکامل اقتصادی "دوی موی" که در سال ۱۹۸۶ آغاز شد، پس از آزادسازی اقتصادی، ویتنام حجم وسیعی از سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کرد و به نرخ رشد اقتصادی فوق‌العاده‌ای در طول چند دهه اخیر دست یافت و ویتنام اقتصاد برنامه ریزی شده متمرکز سابق خود را به یک اقتصاد باز به سمت بازار جهانی دگرگون کرده است. هدف از این پژوهش بررسی تحولات اقتصادی با توجه به پارادایم شیفت سیاسی در ویتنام بوده است. براین اساس در این پژوهش سعی در پاسخ به این سؤال را داشته‌ایم که بین پارادایم شیفت سیاسی در ویتنام و عملکرد اقتصادی این دولت چه ارتباطی برقرار است؟ یافته‌ها حاکی از آن است که در کنار تحولات مثبت اقتصادی می‌توان گفت: که تغییرات سیاسی در ویتنام به طور قابل توجهی با نحوه مدیریت دولت تک حزبی ویتنام با چالش‌های ناشی از جامعه مدنی سیاسی تعیین می‌شود. پارادایم جامعه مدنی به دلیل مشغله انحصاری‌اش با به اصطلاح "سازمان‌های غیردولتی" و سازمان‌های جامعه محور به عنوان عوامل اصلی تغییر سیاسی تعریف می‌شود. اتخاذ محتاطانه و متوالی ویتنام از نهادهای بازار، بیش از دو دهه عملکرد اقتصادی چشمگیر را به ارمغان آورده است، در حالی که اقتصاد سیاسی و توسعه سیاسی زیربنایی این کشور تا حد زیادی دست نخورده باقی مانده است. قابل توجه است که ویتنام از یکپارچگی بیشتر با سیستم اقتصادی بین‌المللی، از جمله از طریق صعود به سازمان تجارت جهانی از اوایل قرن بیست و یکم و انعقاد موجی از توافق‌نامه‌های تجارت آزاد، به عنوان ابزاری برای تقویت تغییرات داخلی استفاده کرده است. روش تحقیق، توصیفی - تحلیلی بوده است.
کلیدواژه‌ها: توسعه اقتصادی، ویتنام، دولت توسعه گرا، فرصت‌های جهانی.	
تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱	

استناد به این مقاله: امیرعضدی، محمود، & تیموری، روح اله. (۱۴۰۳). تأثیر تحول سیاسی بر توسعه اقتصادی ویتنام (۱۹۸۶-۲۰۲۰). پژوهش‌های روابط بین الملل، ۱۴(۱)، ۱۴۵-۱۶۹.
doi: 10.22034/irr.2024.418564.2449.

© نویسنده(گان)

ناشر: انجمن ایرانی روابط بین الملل

کشور ویتنام از سال ۱۹۵۵ تا ۱۹۷۵ گرفتار جنگی خانمان‌سوز شد که بخش قابل توجهی از مردم را درگیر قحطی و فقر کرد. تلاش‌های ویتنام قبل از دهه ۹۰، نتوانست موتور اقتصاد این کشور جنگ‌زده را روشن کند. اما در سه دهه اخیر ویتنام با درس گرفتن از اشتباهات گذشته خود، اصلاحات اقتصادی را در دستورکار قرار داد. «آزاد سازی اقتصادی»، «عقد توافق نامه‌های تجاری با دیگر کشورهای منطقه»، «ثبات اقتصاد کلان» و «اصلاح سیاست‌های پولی و مالی» اقتصاد این کشور را متحول ساخت. براساس آمارهای بانک جهانی، صادرات ویتنام در سه دهه اخیر ۱۰۰ برابر شده است. نکته جالب، فتح بازار آمریکاست؛ اگرچه این کشور بزرگ‌ترین آسیب‌های جنگی را از آمریکا دید، اما در حال حاضر صادرات این کشور به آمریکا به ۶۱ میلیارد دلار رسیده است. طی این مدت همچنین متوسط درآمد ویتنامی‌ها حدود ۳۰ برابر شده است. براساس آمارها، جمعیت زیر خط فقر نیز از ۶۰ درصد جمعیت به کمتر از ۵ درصد رسیده است که این امر نشان می‌دهد این کشور در مسیر توسعه اقتصادی قرار دارد. ویتنام کشوری است که نامش بیشتر تداعی کننده جنگ با آمریکا است. بررسی آمارهای دو دهه اخیر نشان می‌دهد که ویتنام در جبهه اقتصادی، در حال رقم زدن یک پیروزی است. در یک دهه اخیر ویتنام از کشورهای جنوب شرقی آسیا، بین کشورهای دنیا یکی از بیشترین رشدهای اقتصادی سالانه را داشته است. اگر چه اقتصاد این کشور راه زیادی تا رسیدن به اقتصاد کشورهای همجوار خود یعنی سنگاپور و تایوان دارد ولی رشد اقتصادی در یک دهه اخیر و پتانسیل‌های بالقوه اقتصادی در این کشور نوید توسعه اقتصادی در سال‌های آینده را نیز می‌دهد. رویکرد جدید سیاست‌گذاران از اواخر دهه ۸۰ میلادی نقش موثری در رشد اقتصادی در سال‌های بعد از آن داشته است. در این تغییر رویکرد، سیاست‌گذار از یک اقتصاد مبتنی بر برنامه‌ریزی مرکزی به بازار آزاد تمایل پیدا کرده و تجارت آزاد در دستورکار قرار گرفته است. در نتیجه این تغییر سیاستی با وجود افزایش جمعیت به اندازه ۲۵ درصد از سال ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۹ درآمد سرانه از ۹۵ دلار به ۲۷۱۵ دلار رسیده است و در همین مدت خط فقر نیز از ۶۰ درصد به کمتر از ۵ درصد رسیده است. نکته جالب توجه اینکه ویتنام از معدود کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا محسوب می‌شود که در سال ۲۰۲۰ گرفتار رکود نشد! (با توجه به شیوع کرونا). براساس آخرین آمار در سال ۲۰۱۹ این کشور بیش از ۶۰ میلیارد دلار به آمریکا صادر کرده است، همچنین میزان واردات این کشور از آمریکا در سال ۲۰۱۹ به میزان ۱۴/۳ میلیارد دلار بوده است. براین اساس اهمیت این پژوهش در آن است که در حوزه مطالعات منطقه‌ای و تاثیرات پارادایم

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

امر استوار است که ویتنام که در سال ۱۹۸۶ با اجرای برنامه نوسازی اقتصادی به نام «دوی موی» با فاصله‌گیری از سیستم کمونیستی که این کشور را در جنوب شرق آسیا نیز مزوی ساخته بود توانست با رعایت هنجارهای بین‌المللی و آمیختگی با نهادهای اقتصادی دنیا و منطقه‌ای تبدیل به «الگوی موفق توسعه» در جهان گردد. این کشور طی سی سال جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به حجم ۲۰۰ میلیارد دلار اکنون تبدیل به بیستمین صادرکننده و نوزدهمین واردکننده در جهان شده است (۲۰۱۹). حالا ویتنام از حجم تجارت نیم تریلیون دلاری عبور کرده (۲۰۱۹) و توانسته نرخ فقر را در جمعیت ۹۶ میلیون نفری از ۵۵ درصد به زیر ۵ درصد کاهش داده و از این حیث سرآمد کشورهای موفق (در دوره ۲۰۱۵-۱۹۹۸) به کاهش فقر باشد. گوین (۱۳۹۳) در کتابی تحت عنوان «جنگ ویتنام» این ایده را دنبال می‌کند که ویتنام قبل از جنگ با ایالات متحده و ویتنام پس از جنگ دو ساختار کاملاً متفاوت است از این رو امر اقتصاد در این کشور نیز به شدت نیاز بازسازی داشته است و همین امر سبب شده تا این کشور از کمونیسم فاصله گیرد و به سمت لیبرالیسم اقتصادی گرایش پیدا کند. این کتاب به مساله شیفت پارادایم در امر تغییر سیاست خارجی ویتنام اشاره دارد و به خوبی سعی کرده به وضعیت ویتنام در قبل و بعد از جنگ اشاره داشته باشد. در این پژوهش ما سعی می‌کنیم با رویکرد دولت توسعه‌گرا، توسعه اقتصادی ویتنام را از منظر شیفت سیاسی و با محور توسعه اقتصادی و تغییر در نگاه سیاست خارجی را بررسی کنیم. این نگاه با توجه به اینکه بسیار مهم بوده است در پژوهشهای قبلی به آن کمتر پرداخته شده است. لذا این پژوهش راه‌گشای پژوهش‌های بعدی بر محوریت توسعه اقتصادی ویتنام خواهد بود.

۲. چارچوب تحلیلی: دولت توسعه‌گرا

توسعه اقتصادی کشورهای جنوب شرق آسیا نظیر کره جنوبی، سنگاپور، مالزی، اندونزی و ویتنام باعث تحول عظیمی در نظریه پردازی توسعه در علوم سیاسی و اجتماعی شد. یکی از نظریاتی که بسیار غالب بود وجود دولت دموکراتیک را از پیش فرض‌های توسعه می‌دانستند. به عبارت بهتر همان روندی که غرب برای توسعه طی کرده بود به عنوان یک الگوی کلان برای همه کشورها تجویز می‌شد. ولی توسعه اقتصادی کشورهای جنوب شرق آسیا یک فرضیه خلاف این مساله بود که دولت‌هایی به توسعه رسیدند که اصولاً نه تنها دموکراتیک نبودند بلکه جز رژیم‌های اقتدارگرا قرار می‌گرفتند. در

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مفهوم دولت توسعه گرا را اولین بار، چارلمرز جانسون، برای مدل بنیان نوع خاصی از دولت ارائه کرد. این عنوان زاینده تحلیل وی از نقش دولت ژاپن در رشد اقتصاد اعجاز گونه‌ای بود که به آن دست یافته بود. وی اظهار داشت که دولت ژاپن، دولتی توسعه گراست. به رغم اختلاف نظرهای مختلف، دولت توسعه خواه اصطلاح عام برای توصیف دولت‌هایی است که به دخالت فعال و آگاهانه با هدف جبران عقب ماندگی‌ها و رسیدن به توسعه سریع اقتصادی می‌پردازند از جمله مهمترین آن‌ها ایوانز است. مطالعاتی که ایوانز در چارچوب الگوی نهاد گرای تطبیقی انجام داده، از یک سو به روشنی نشان داده که یکی از ویژگی‌های مشترک همه تجربه‌های موفق توسعه و دولت توسعه گرا وجود دیوانسالاری توانمند و منسجم است (ایوانز، ۲۴: ۱۳۸۰). از نظر وی، فقدان روابط و هنجارهای پیش بینی پذیر، قانون مند و دیوان سالارانه در دستگاه دولتی، دقیقاً ویژگی دولت‌های ناکارآمد و توسعه نیافته است (ایوانز، ۱۳۸۰: ۱۳۱). پایه دوم الگوی وی آن است که هیچ گاه یک دولت توسعه گرا و جامعه مربوط به آن نمی‌توانند به تنهایی کاری برای توسعه انجام دهند. از نظر ایوانز دولتی توسعه گرا است که دو ویژگی را توأمان داشته باشد: اول اینکه خودگردان باشد یعنی از چنان دیوانسالاری کارآمدی برخوردار باشد که مجالی برای گروه‌های رانت جوی قدرتمند بیرونی فراهم نکند. دوم اینکه متکی بر جامعه باشد، یعنی نخبگان دولتی در شبکه‌های اجتماعی و سایر مناسبات اجتماعی چنان جا گرفته باشند تا با همیاری جامعه مدنی اطلاعات لازم برای برنامه‌های توسعه‌ای را کسب کنند و هم به اجرای پروژه‌های توسعه دست زنند. در این پژوهش ما بر اساس چارپوب نظری دولت توسعه گرا، نقش دولت ویتنام را در امر توسعه بسیار مهم میدانیم.

۳. وضعیت اقتصادی ویتنام قبل از ظهور دولت توسعه گرا

پس از پیروزی و اتحاد ویتنام جنوبی و شمالی، حزب حاکم در سال ۱۹۷۶، با یک خوش بینی اعلام کرد که ویتنام در طی ۲۰ سال آینده گذار سوسیالیستی را تکمیل خواهد کرد اما این خوش بینی تحقق پیدا نکرد و در عوض ویتنام از یک بحران اقتصادی به بحران دیگر دچار شد. در واقع پایان جنگ، لزوماً به معنای پایان بحران‌های داخلی کشور نبود و نه تنها فشار سنگین ناشی از خسارات‌های فراوان جنگ، بلکه الگوی اداره کشور در سال‌های بعد نیز بر بحران‌های داخلی افزود. بنا بر اعتراف خود دولت ویتنام، بحران‌های اقتصادی در سال‌های پس از جنگ نتیجه اتخاذ سیاست‌های سوسیالیستی بعد

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سوسیالیستی خود، دارای اشتراکاتی هستند. حزب کمونیست ویتنام تنها حزب سیاسی است که از زمان اتحاد ملی در سال ۱۹۷۶ بر ویتنام حکومت می‌کند. به دلیل ساختار دو قطبی دولت حزبی «سوسیالیست»، تمایز بین دولت و حزب/رژیم اغلب دشوار است. از این رو، چالش‌های انحصار قدرت حزب اغلب به عنوان چالش‌هایی برای انحصار دولت در استفاده از زور در نظر گرفته می‌شود (و بالعکس). با توجه به اینکه CPV همه احزاب سیاسی دیگر را ممنوع اعلام کرد و یک ماشین امنیتی ایجاد کرد که هر گونه نیرو و جنبش ضد دولتی را در کشور سرکوب می‌کند، رقابت سیاسی رسمی وجود ندارد. با این حال، تلاش‌هایی برای به چالش کشیدن انحصار حزب بر قدرت، به ویژه از زمانی که ملت در اواخر دهه ۱۹۸۰ شروع به Doi Moi تجدید کرد، ظاهر شد. بیشتر این چالش‌ها مربوط به حزب است، نه انحصار دولت در استفاده از زور. یکی از چالش‌های بالقوه برای دولت از گروه‌های قومی و مذهبی، مانند همونگ در شمال غربی، مونتاگنارد/دگار و پروتستان در ارتفاعات مرکزی و خمر کروم در مناطق جنوب غربی کشور ناشی می‌شود. در سال ۲۰۰۴، دفتر سیاسی CPV سه کمیته راهبری را به منظور اجرای سیاست‌های خود در پاسخ به وضعیت این مناطق ایجاد کرد. در سال ۲۰۱۸، CPV در تلاش برای کوچک کردن و ساده‌سازی بخش عمومی خود، آژانس‌ها را منحل کرد، اگرچه چالش همچنان باقی است.

معرفی و اجرای سیاست Doi Moi یا تجدید در پایان سال ۱۹۸۶ به طور غیرقابل انکاری مشروعیت CPV را احیا کرد و سیطره آن را بر قدرت تثبیت کرد. با این وجود، یک جامعه مدنی مستقل در حال ظهور، فساد، ناکارآمدی دولت و منافع اختصاصی در دوران پس از Doi Moi مشروعیت حزب حاکم را به چالش کشیده است. مردمی که زمین‌های روستایی یا شهری آنها برای پروژه‌های عمرانی با غرامت اندک مصادره شده بود، به عنوان گروهی که مکرراً با رژیم مقابله می‌کردند و تظاهرات می‌کردند، تجمیع شدند. دولت به خشم آنها پاسخ داد و از ترس اینکه این رویارویی می‌تواند ثبات رژیم و مشروعیت حزب کمونیست چین را تهدید کند، پاسخ داد. حفظ عملکرد اقتصادی بالا و احترام به آزادی‌ها و حقوق فردی و ادامه مبارزه با فساد با مشت آهنین به این معنی است که مشروعیت دولت بدون چالش باقی می‌ماند. مدیریت اصلی کشور به چهار سطح مرکزی، استانی، ولسوالی و کمون تقسیم می‌شود. سیستم عملیاتی ادارات یا سازمان‌های اجرایی مسئول خدمات عمومی روزانه در سراسر سیستم

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

موفقیت روابط بین‌المللی خود را گسترش داده و از عضویت در اردوگاه سوسیالیست به عضوی از جامعه بین‌المللی تبدیل شده است (Thayer 2015) پیوندهای آن با غرب با پیوستن به سازمان تجارت جهانی (۱۹۹۷)، یک سازمان تجاری مبتنی بر قوانین غرب، و انعقاد قراردادهای تجاری با اتحادیه اروپا (۲۰۱۵) و ایالات متحده (۲۰۰۰) و اخیراً، مشارکت ترانس پاسیفیک (۲۰۱۶) عمیق‌تر شده است. روابط دیپلماتیک رژیم با کشورهای غربی تشدید شده و در سطوح مختلف از عادی تا مشارکت همه جانبه و استراتژیک مشخص شده است. پیوندهای این کشور با غرب نیز با حضور صدها سازمان غیردولتی بین‌المللی که اکثر آنها در کشورهای غربی مستقر هستند و در آنجا فعالیت می‌کنند، نشان داده می‌شود (PACCOM 2007). در مجموع، اگر شش بعد پیوند با غرب پیشنهاد شده توسط لویتسکی و وی درست باشد، ویتنام به دموکراسی تبدیل می‌شود. با این وجود، علیرغم پیوند عمیق و گسترده آن با غرب، نشانه کمی وجود دارد که چنین تحولی به زودی رخ دهد. برای مثال بهبود روزافزون روابط دوجانبه ویتنام با ایالات متحده، CPV را قادر می‌سازد تا مشروعیت خود را به جای تهدیدی برای رژیم، تحکیم بخشد. در یک سند دولت به ایالت، ایالات متحده متعهد شده است که به نظام سیاسی فعلی ویتنام احترام بگذارد (US-VN, 2015) و از این طریق تلویحاً مشروعیت CPV در اداره کشور را به رسمیت بشناسد. این تعهد در سخنرانی باراک اوباما رئیس جمهور ایالات متحده در هانوی در جریان سفر وی به کشور در ماه مه ۲۰۱۶ (اوباما ۲۰۱۶) با وجود نگرانی‌های جدی در مورد سوابق نقض حقوق بشر توسط رژیم تکرار شد. در مقابل، ایالات متحده این کار را با چین، مهم‌ترین شریک تجاری خود، یا با هیچ رژیم دیگری که توسط حزب کمونیست اداره می‌شود، انجام نداده است. مفروضاتی در ارتباط با موقعیت ژئوپلیتیک ویتنام وجود دارد که نزدیکی بین دو دشمن سابق را تشدید می‌کند. با این حال، ویتنام با سایر کشورهای غربی مانند بریتانیا، فرانسه و آلمان نیز مشارکت استراتژیک برقرار کرده است. هر فرضیه‌ای در مورد روابط بین‌الملل رژیم وجود داشته باشد، پیوندهای عمیق آن با غرب تا کنون ثابت شده است که اهمی برای تقویت توانایی آن در مقاومت در برابر چالش‌های برونزا در برابر انعطاف‌پذیری رژیم بوده است. ویتنام فرآیند اصلاحات اقتصادی عمده خود را در سال ۱۹۸۶ با راه اندازی رسمی Doi Moi آغاز کرد که اساس سیاست اقتصادی فعلی آن را پایه گذاری کرد. ۳۰ سال بعد، اصلاحات داخلی که این روند به وجود آورده غیرقابل انکار است. یکپارچگی عمیق‌تر

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در شرایط رکود جهانی افزایش یافت و آن را به دومین اقتصاد سریع‌الرشد جهان تبدیل کرد. به طور همزمان، سرمایه‌گذاری سه برابر و پس انداز داخلی پنج برابر شد.

در سال ۲۰۰۳، بخش خصوصی بیش از یک چهارم کل تولیدات صنعتی را به خود اختصاص داد. (Cooke, 2011: 12-14). علیرغم این نشانه‌های پیشرفت، گزارش رقابت‌پذیری جهانی مجمع جهانی اقتصاد در سال ۲۰۰۵، که قضاوت‌های ذهنی جامعه تجاری را منعکس می‌کند، رتبه هشتاد و یکم ویتنام را در رقابت‌پذیری رشد در جهان (از رتبه شصتم در سال ۲۰۰۳ پایین‌تر) و در رقابت‌پذیری کسب‌وکار هشتادمین قرار داد. از جایگاه پنجاهم در سال ۲۰۰۳، بسیار عقب‌تر از مدل چینی خود که در این دسته بندی‌ها رتبه‌های چهل و نهم و پنجاه و هفتم را به خود اختصاص داده بود. بدتر شدن شدید رتبه‌بندی ویتنام از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۵ تا حدی به درک منفی از اثربخشی نهادهای دولتی نسبت داده شد. فساد اداری علیرغم تلاش‌هایی که برای مهار آن انجام می‌شود، همه گیر است. ویتنام همچنین از نظر حقوق مالکیت، تنظیم کارآمد بازارها و اصلاحات بازار کار و مالی از چین عقب است. بانک‌های دولتی که مدیریت ضعیفی دارند و از وام‌های غیرجاری رنج می‌برند، همچنان بر بخش مالی تسلط دارند. در ۱۱ ژانویه ۲۰۰۷، ویتنام پس از ۱۱ سال آماده‌سازی، شامل ۸ سال مذاکره، به ۱۵۰ عضو سازمان تجارت جهانی تبدیل شد. دسترسی ویتنام به WTO باید تقویت مهمی برای اقتصاد ویتنام باشد و باید به تضمین ادامه اصلاحات آزادسازی و ایجاد گزینه‌هایی برای گسترش تجارت کمک کند. با این حال، الحاق به WTO نیز چالش‌های جدی را به همراه دارد و بخش‌های اقتصادی ویتنام را ملزم می‌کند که درها را به روی افزایش رقابت خارجی باز کنند (Toner, 2017: 773)

اگرچه اقتصاد ویتنام که با نرخ سالانه بیش از ۷ درصد به رشد خود ادامه می‌دهد، یکی از سریع‌ترین رشدها در جهان است، اقتصاد از پایه بسیار پایینی در حال رشد است که منعکس‌کننده اثر فلج‌کننده جنگ دوم هند و چین (۱۹۵۴) است. این که آیا رشد اقتصادی سریع پایدار است یا خیر قابل بحث است. (Toner, 2017: 776) دولت ممکن است نتواند برنامه‌های کاهش محدودیت‌های تجاری و اصلاح شرکت‌های دولتی را دنبال کند.

به هر صورت با تمام چالش‌ها، تا به امروز، ویتنام و سنگاپور تنها دو کشور عضو آسه آن هستند که با دو بازار مهم صادراتی خود قراردادهای تجارت آزاد دارند (با در نظر گرفتن تفاوت بزرگ در توسعه

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

زیر مورد بحث قرار گرفته است. علاوه بر این، از طرف شرکای آسیایی خود - ژاپن، کره جنوبی و چین - و همچنین ایالات متحده بازدیدهای زیادی در سطح بالا دریافت کرد. به ویژه، دیدار هیلاری کلینتون، وزیر امور خارجه در سال ۲۰۱۰، آغاز چرخش ایالات متحده به آسیا با نقش اساسی ویتنام و شرکای آن در آسه آن بود. همچنین، ویتنام در دوران ریاست خود در سال ۲۰۱۰ میزبان شانزدهمین نشست سران آسه آن با عنوان «به سوی جامعه آسه آن: از چشم انداز تا اقدام» بود، که نشان دهنده قصد آسه آن برای ایجاد یک جامعه نزدیک سیاسی - امنیتی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی بود. این طرح اقدام در سال ۲۰۱۵ با راه اندازی انجمن آسه آن در دسامبر ۲۰۱۵ به ثمر نشست. این امر همبستگی بین اعضا را تقویت کرد، ادغام موفقیت آمیز مداوم ویتنام در سازمان را عمیق تر کرد و به هر دو آسه آن و ویتنام صدای قوی تری بویژه در معاملاتشان با چین داد. (Tran 2015 به عنوان مثال، ویتنام یکی از اعضای فعال نشست سالانه روسای نیروی دریایی آسه آن بوده است که بر تقویت همکاری در میان قابلیت همکاری بین نیروهای دریایی آسه آن تمرکز دارد.

در قلب جامعه آسه آن، منطقه تجارت آزاد آسه آن قرار دارد. اهمیت اقتصادی آسه آن برای ویتنام حیاتی است زیرا تلاش می کند وابستگی خود را به چین کاهش دهد و به دنبال تنوع در مشارکت های اقتصادی خود است. آسه آن تقریباً ۱۵ درصد واردات و صادرات را برای اقتصاد ویتنام نشان می دهد. (The ASEAN Secretariat, 2014) علاوه بر این، با پیش بینی هایی مبنی بر اینکه تولید ناخالص داخلی آسه آن در سال ۲۰۳۰ از تولید ناخالص داخلی ژاپن پیشی خواهد گرفت، علاوه بر منافع سیاسی و امنیتی، مزایای اقتصادی زیادی نیز وجود دارد. (Kikuchi, 2016) در ۲۲ نوامبر ۲۰۱۵، آسه آن رسماً جامعه اقتصادی آسه آن را به عنوان بخشی از ابتکار جامعه آسه آن ایجاد کرد که بر چهار رکن متمرکز بود:

۱. بازار واحد و پایه تولید
۲. یک منطقه اقتصادی بسیار رقابتی
۳. منطقه ای با توسعه اقتصادی عادلانه
۴. منطقه ای که به طور کامل در اقتصاد جهانی ادغام شده است.

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سیاست خارجی ویتنام شامل چندین اصطلاح برای نشان دادن سطح و میزان مکانیزم برای اجرای مشارکت آنها است. آن‌ها به ترتیب عمیق عبارتند از: مشارکت‌های جامع، مشارکت‌های استراتژیک، مشارکت‌های استراتژیک گسترده، مشارکت‌های راهبردی - جامع و مشارکت‌های تعاونی جامع - استراتژیک (Thayer 2013). تفاوت معنایی بین مشارکت‌ها نسبتاً مبهم است و خود سیاست‌گذاران خارجی ویتنامی هنوز تعریف روشنی از هر یک ارائه نکرده‌اند محتوای هر مشارکت متفاوت است، با مشارکت‌های جامع عموماً ماهیت کمتری دارند. از سال ۲۰۰۱، ویتنام در هماهنگی با سیاست خارجی متنوع، یکپارچه و فعال‌تر خود، مشارکت راهبردی/جامع با ۱۶ کشور مختلف ایجاد کرده و سه مشارکت استراتژیک موجود را به مشارکت استراتژیک گسترده یا مشارکت استراتژیک - جامع ارتقا داده است. این توافقنامه‌ها توافق نامه‌های گسترده و جامعی هستند که همکاری در طیف گسترده‌ای از زمینه‌ها مانند اقتصاد، سیاست، دیپلماسی، دفاع و امنیت، علم و فرهنگ را تسهیل می‌کنند.

ویتنام در دهه اخیر با ۱۱ کشور، به ویژه ایالات متحده و استرالیا، شراکت جامع داشته است. استرالیا ابتدا در سال ۲۰۰۹ متعهد به یک مشارکت استراتژیک جامع شد و اصطلاح استراتژیک را رد کرد. در سال ۲۰۱۰، یک برنامه اقدام برای ارائه چارچوبی که در آن همکاری می‌تواند شناسایی شود، مورد توافق قرار گرفت (Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade 2014). روابط ویتنام - استرالیا پس از این دوره شروع نشد تا اینکه در مارس ۲۰۱۵، زمانی که نگوین تان دانگ، در سفر به استرالیا، شاهد امضای بیانیه‌ای در مورد تقویت مشارکت جامع استرالیا و ویتنام بود. دو کشور همچنین دیدگاه خود را برای ایجاد یک مشارکت استراتژیک در آینده ابراز کردند. در سال ۲۰۱۳، مشارکت جامع ایالات متحده و ویتنام مورد توافق قرار گرفت. این مشارکت پنج حوزه همکاری را تشریح می‌کند: ظرفیت سازی دریایی، مشارکت اقتصادی، تغییرات آب و هوایی و مسائل زیست محیطی، همکاری آموزشی، و ترویج احترام به حقوق بشر. این مشارکت ویتنام را به عنوان یک بازیگر ژئواستراتژیک در منطقه تأیید می‌کند. اگرچه این مشارکت همچنین حاوی بندی در مورد حقوق بشر نیست، که یک نقطه گیر سنتی در روابط ویتنام - ایالات متحده است، اما در دیدار نخست وزیر نگوین ژوان فوک با دونالد ترامپ، رئیس جمهور ایالات متحده در ماه مه ۲۰۱۷ هیچ اشاره‌ای به نقض حقوق بشر نشده است (Landler, 2017: 2). ویتنام با پنج کشور مختلف اروپایی وارد مشارکت استراتژیک

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ویتنام با چهار شریک آسه آن: تایلند، اندونزی، سنگاپور و فیلیپین شراکت استراتژیک امضا کرده است. اولین مورد تایلند در سال ۲۰۱۳ بود، پس از اینکه دبیر کل نگوین فو تروننگ یک مشارکت استراتژیک با پنج رکن اصلی ایجاد کرد: روابط سیاسی، همکاری دفاعی و امنیتی، همکاری اقتصادی، همکاری اجتماعی-فرهنگی، و همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی (Vietnam Plus 2013).

۳-۶. رشد ویتنام در پرتو روابط تجاری

از آنجایی که Doi Moi ویتنام دیگر امنیت را صرفاً به عنوان دفاع از حاکمیت ملی و تمامیت ارضی تعریف نکرده است، این مفهوم را به امنیت همه جانبه بسط داده تا عوامل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را نیز در بر گیرد (Elliott, 2012: 17). این نیز ثبات اجتماعی و سیاسی را ایجاد کرده است. از دهه ۲۰۰۰ ویتنام نرخ رشد چشمگیری را تجربه کرده است و تولید ناخالص داخلی آن معمولاً حدود ۶ درصد است (Trading Economics 2017). این همچنین منجر به کاهش چشمگیر فقر شده است، و ویتنام اغلب به عنوان یک داستان موفقیت آمیز برای کاهش فقر تبلیغ می‌شود (The World Bank, 2013). در سال ۲۰۰۹، ویتنام به کشوری با درآمد متوسط با تولید ناخالص داخلی سرانه بیش از ۱۲۰۰ دلار تبدیل شد (Nguyen 2015). توسعه اقتصادی یک منافع استراتژیک اصلی برای ویتنام است و یک سیاست خارجی چند جهته به ویتنام کمک می‌کند تا از طریق توافقات تجاری به این مهم دست یابد. ویتنام همچنین مایل است از وابستگی اقتصادی به یک کشور اجتناب کند، همانطور که در طول جنگ سرد، زمانی که بیش از ۹۰ درصد تجارتش با اتحاد جماهیر شوروی و کشورهای اروپای شرقی انجام می‌شد، این کار را انجام داد (Maass, 2012: 2018). وزارت صنعت و تجارت توافقی‌نامه‌های تجاری را به عنوان "پلتفرمی برای باز شدن بیشتر به خارج، تسریع اصلاحات داخلی، و به عنوان رویکردی مؤثر برای ادغام در اقتصاد جهانی و تقویت همکاری اقتصادی" ترسیم کرده است (وزارت جمهوری سوسیالیستی ویتنام صنعت و تجارت ۲۰۱۶). معاملات تجاری یک جزء کلیدی برای تقویت یکپارچگی، همکاری و ارتقای رشد اقتصادی است. آن‌ها تأثیر قابل توجهی بر توسعه ویتنام داشته و خواهند داشت که به نوبه خود به اهداف استراتژیک ویتنامی کمک خواهد کرد (ابوت، بنتزن و فین ۲۰۰۹). در سال‌های اخیر، ویتنام قراردادهای تجاری دوجانبه و چندجانبه متعددی را منعقد کرده است. این نشان می‌دهد که ویتنام به طور فعال و پیوسته به دنبال توافقی‌های تجاری است که از مزایای

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

چالش سوم این است که چگونه می‌توان از قدرت اقتصادی جدید ویتنام برای ارتقای جایگاه بین‌المللی این کشور استفاده کرد و به نوبه خود از مشخصات بین‌المللی این کشور برای خدمت به توسعه اقتصادی و امنیت ملی استفاده کرد. پرداختن به این چالش‌ها مستلزم آن است که ویتنام روابط اقتصادی، سیاسی و امنیتی خود را با شرکای مهم خود به ویژه چین، ایالات متحده، روسیه، ژاپن و هند بیشتر کند. همچنین ویتنام را ملزم به اتخاذ رویکردی فعال در نهادهایی مانند آسه‌آن، آسه‌آن+۳، اپک و سازمان ملل می‌کند.

۷. دستاوردهای اقتصادی ویتنام

بر اساس تصمیم‌کنگره ششم حزب در سال ۱۹۸۶، وان‌لین قدرت را در دست گرفت و زمینه ساز تحولاتی شگرف در آینده ویتنام شد. بر اساس چنین نگرش‌هایی، برنامه اصلاحات اقتصادی آغاز شد و در همین راستا، ویتنام همین چین اصلاحات خود را با از میان بردن کشاورزی اشتراکی شروع کرد. ویتنام با تغییر پارادایم خود از سوسالیسم به سمت توسعه اقتصادی به منظور جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تعامل با دنیا باعث تغییرات گسترده‌ای شد؛ به عبارت دیگر از سال ۱۹۸۶، دولت کمونیستی ویتنام تصمیم گرفت تا با انجام اصلاحات اقتصادی، انزوای سیاسی و اقتصادی‌ای کشور را کنار گذاشته و درهای همگرایی با اقتصاد جهانی را به روی خود بگشاید. اقتصاد ویتنام از زمان آغاز اصلاحات در ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۳ عملکرد مطلوبی را به نمایش گذارد. در این دوران، نرخ رشد اقتصادی در ویتنام به بالای هفت درصد رسید که یکی از بالاترین رقم‌ها در میان کشورهای جهان بود. دولت همچنین با متعهد ساختن خود به نوسازی اقتصادی، اقتصاد متمرکز را به کناری نهاد. آزاد نمودن قیمت‌ها، شناور ساختن واحد پول ملی، تصویب قانون مالکیت خصوصی، خصوصی سازی تدریجی و اصلاح ساختار بانکی، زمینه مساعدی را برای سرمایه‌گذاری خارجی فراهم کرد (نیشه یار، ۱۴۰۱). که در ذیل به بعضی از تغییرات در مسی رشد اقتصادی ویتنام در نتیجه این تغییر اشاره می‌کنیم.

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تولیدی است. صادرات تولیدات کارخانه‌های کشور ویتنام در نمودار ۵ نمایش داده شده است. سهم صادرات تولیدی متوسط و پیشرفته از کل صادرات تولیدی کشور ویتنام که در سال ۱۹۹۰ در حدود ۱۶ درصد بوده است این شاخص در سال ۲۰۱۹ به حدود ۵۴ درصد رسیده است (رک، به: Nguyen, 2022).

نتیجه گیری

سؤال اصلی این پژوهش اینگونه مطرح شده است که بین تحول سیاسی ویتنام از سیاست‌های مارکسیستی به دولت توسعه‌گرا و توسعه اقتصادی ویتنام چه ارتباطی برقرار است؟ در پاسخ به سؤال تحقیق باید اینگونه نتیجه‌گیری کرد که تحول سیاسی ویتنام از کمونیسم به دولت توسعه‌گرا با تمرکز بر توسعه اقتصادی سبب تحول اقتصادی ویتنام شده است. بر این اساس با تأیید فرضیه می‌توان گفت: که اگرچه در طول تقریباً سه دهه از زمانی که ویتنام در ابتدا سیاست خارجی چندجبهه خود را تحریک کرد، چیزهای زیادی تغییر کرده است، منافع استراتژیک اصلی این کشور تغییر نکرده است و توسعه اقتصادی بر توسعه سیاسی چیره شده است. همانطور که جهان به طور فزاینده‌ای چندقطبی و یکپارچه شده است، مشکلات و تهدیدهای جدیدی پدیدار شده‌اند. همچنین، خطر درگیری هرگز بالاتر نبوده است. برای ویتنام، هدف این بازی کاهش عدم اطمینان و در عین حال بهره‌مندی از جهانی شدن است. یک سیاست خارجی چندجبهه به کشور این امکان را می‌دهد که شرایط عدم تقارن را نه با ایجاد تعادل و نه با حرکت باند کاهش دهد. در عوض، مشارکت‌های متنوع، یکپارچگی پیشرفته و انعطاف‌پذیری به دولت‌ها این امکان را می‌دهد تا بدون قرار گرفتن در مدار یک قدرت بزرگ‌تر، دستاوردها را افزایش داده و خطر ضرر را به حداقل برسانند. ویتنام سیاست خارجی چندجانبه خود را از طریق سه مکانیسم کلیدی اجرا می‌کند: مشارکت استراتژیک/جامع، معاملات تجاری و چندجانبه‌گرایی. مشارکت‌های راهبردی/جامع، همکاری‌های دوجانبه را در طیف وسیعی از زمینه‌ها با شرکای اصلی افزایش می‌دهد و مزایای اقتصادی، سیاسی و امنیتی را فراهم می‌کند. در حالی که همیشه دفاع محور نیستند، تعداد زیادی از شرکات‌های استراتژیک شامل ترتیبات دفاعی است که می‌تواند با چین مدعی مقابله کند. باز هم، مزایای همکاری به دست می‌آید و ریسک‌ها مدیریت می‌شوند. معاملات تجاری با تقویت ساخت و ساز ملی، حمایت از اهداف توسعه، افزایش صادرات به خارج از کشور و

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

زکریا، فرید، (۱۳۹۸)، از ثروت به قدرت، ریشه‌های نامتعارف نقش جهانی آمریکا، ترجمه نجف شیخ سرایی، محسن توکلیان

و حسینعلی یارخی، تهران: انتشارات روزنه

عجم اوغلو، دارون، لیبسون، دیوید و لیست، جان (۱۳۹۷)، کلیات علم اقتصاد، ترجمه سید علیرضا بهشتی شیرازی و

محمدحسین نعیمی پور، تهران: انتشارات روزنه

کندی، پل، (۱۳۹۵)، ظهور و سقوط قدرت‌های بزرگ، ترجمه محمد قانده، ناصر موفقیان و اکبر تبریزی، تهران: علمی و

فرهنگی

گیلین، رابرت، (۱۳۹۸)، جنگ و تغییر در سیاست جهان، ترجمه سجاد بهرامی مقدم، تهران: نشر مخاطب

لفت ویچ، آدریان (۱۳۸۲). دموکراسی و توسعه، ترجمه: احمد علیقلیخان و افشین خاکباز، چاپ اول، تهران، نشر طرح نو

مرشایمر، جان (۱۳۹۳)، تراژدی سیاست قدرت‌های بزرگ، ترجمه غلامعلی چگنی زاده، تهران: نشر وزارت امور خارجه

منکیو، گریگوری، (۱۳۹۷)، مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، تهران: نشرنی

نورث، داگلاس، والیس، جان جوزوف و وینگاست، باری (۱۳۹۵)، خشونت و نظم‌های اجتماعی، چارچوبی مفهومی برای

تفسیر تاریخ ثبت شده بشر، ترجمه جعفر خیرخواهان و رضا مجید زاده، تهران: انتشارات روزنه.

وزارت امور خارجه، (۱۳۸۹) ویتنام، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی

Abbott, P. and F. Tarp, (2011), Globalization Crises, Trade, and Development in Vietnam, United Nations university. Abbott, P., J. Bentzen, and F. Tarp (2009). Trade and development: Lessons

Abbott, P. and F. Tarp, (2011), Globalization Crises, Trade, and Development in Vietnam, United Nations university.

Abbott, P., K. Boys, P. L. Huong, and F. Tarp, (2008). Trade and development in Vietnam: exploring investment linkages, presented at the symposium on globalization and the rural-urban divide initiated by the international agricultural trade research consortium (IATRC), Seoul, 29 June-1 July 2008.

Abbott, Philip, Bentzen, Jeanet, and Tarp, Finn (2009), Trade and Development: Lessons from Vietnam's Past Trade Agreements, in: World Development, 37, 2, 341-353.

APEC (2016), Navigating Change to Top APEC Agenda Under New Chair, online: <www.apec.org/Press/News-Releases/2016/1209_Priorities.aspx> (20 December 2016).

Asia Times (2016), Vietnam is Russia's Bridge to ASEAN, online: <www.atimes.com/article/vietnam-is-russias-bridge-to-asean/> (23 October 2016).

Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade (2015), A Declaration on Enhancing the Australia-Viet Nam Comprehensive Partnership, online: <<http://dfat.gov.au/geo/vietnam/Pages/adeclaration-on-enhancing-the-australia-vietnam-comprehensive-partnership.aspx>> (18 February 2016).

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی